

R E G É L Ő.

PESTEN csütörtökön július 17^{kén} 1834.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csütörtökön. Fél évi díja helyben képekkel 5 ft. borítéktalanul; postán 6 ft. pengőben. Képek nélkül egy ezüst forinttal olcsóbb. Buda-pestiek évnegyedenként is válthatnak példányt. A' folyóírásnak egyes száma 24 kr; egyes kép 12 kr. p. p.

K Ö L T É S Z E T.

I b r á n y i. (Folytatás.)

Elhagyatott Várad bús népei össze futának,
 És miután — tanakodva soká — Rákóczihoz újra
 Hajlások nyomain vér-telte boszút — kikelendőt —
 Képzettek, feladásról gond se lehetve, a' várnak
 'S egymásnak mind kölcsönösen hű, bár mi veszélyben —
 Vég-csepvér-kifolyásig tartó hős segedelmet,
 Védelmet felajálva — az élő és kegyes Isten
 Nagy neve szentségére tevék-le a' bajnoki esküt.

Zugta azonban a' távuli lég a' vad osman özönnek
 Még csak alig látszó csordája pogányi robajját;
 'S a' terjedt rónak keserűn a' bús magyar alföld
 Néma panasztát horpadozással messze kidöngték.
 Várad rémült népe közelgő vég veszedelmét
 Látva a' nyúl-sereg, a' várból hit-szegve elillant.
 Már csak nyolcz száz ötven főből álla az őrség,
 'S—gyermeket és asszonyt kirekesztve — egész hadi nép szám.

Valljon csak Magyarok 's itt csak történt ez eset meg!?
 Valljon csak Várad fala látta e' nemzeti mocskot!?
 Nem; — minden földön terem, és magyarok kevesebb, illy
 Gyors szaladó fény, 's lepke - 's agár-háton repeső hős.
 Szégyen bár — de való — nem avult-el a' Hóra-világnak
 Borzasztó emléke hazánkban, 's akkor is így lön!*)

*) Amaz emlékezetes Hóra-lázadáskor Kolozs megyei akkori fő ispán gróf Csáky, Hóra közelítését hallván, ősi szokásként a' véres kardot trombita-hang mellett Kolozsvár utszájain hordoztatta. Az oda számosan begyűlt uraság közel másfél ezerhez fegyvert fogván Csáky vezérlete alatt kiindult. Örült e' szép számnak a' vezér; de csak Fenesnél, nem távol Kolozsvártól, vette észre sajnosan: hogy a' nagyobb fiatalabb rész csak kisérőkből állott, 's ott bucsút vevén a' városba vissza tért; és

Ám de magyar honnak volt akkor is, és az előtt is,
 'S lesz — tán adja az ég — mindig hős véde azonban!
 Haj Magyar! a' hon szent 's a' köz-ügy szava főkötelesség.
 Nem Magyar az, ki a' hont 's a' királyt nem védi halálíg!

Váradnak hát most e' kis véd-népe tömérdek
 Osman haddal készült vivni halálra fejenként.
 Feltakarodván mind az erősség kő kebelébe —
 A' külvárosokat, vagy még akkor falukat csak,
 Lánggal — a' hogy lehetett sietőbben — földre lerontá,
 Hogy kevesebb menedéke lehessen a' vad Törököknek.
 A' megjött Ali most követét küldé-be a' várba
 Barcsaitól kicsikart egy 's ön maga más levelével
 A' várrak feladását fen-hangon követelve;
 Mindennek béket, de nyakasnak vesztet ajálva.
 A' véd-nép kifelelt: hadi alkut nem tehet újra;
 Ő megtért önként a' nagy urhoz, 's már ma nem ellen;
 Ő Buda vára basájával megtette az alkut.
 Kötlelevelével Szejdinek óva találja a' várat;
 'S hogy ha talán bántatni fog, azt póznákra akasztva
 Mint török álnokság czimjét függeszti világra.
 Vad hite-szegte pogány ellen lesz véde az égnek
 Drága kegyelme, 's a' föld őszhangzó jelszava fogytig.
 Ismervén a' török fogadás szentségeit e' nép,
 Hősi halálra hajolt inkább kétes feladásnál.
 Kezdek hát a' sok ágyúkat vár-fokra kirakni;
 Töltésekkel, erős fa-karókkal a' rést, 's az egészet
 Kettős sorra fa-várral, sánczokkal bekeríteni.
 Véd-eszköz, fegyver, lő-por vala bőven a' várban.
 Már nem egyéb, csak az őrség teljes száma hibázott
 Mert eleséggel is el vala látva a' vár sok időkre.
 Hol legalább öt ezer védő kellett; — a' kevés nép

így alig maradott Csáky cselédestől öt század magával, többnyire házas, gyermekes, meglelt korúkkal. Elment csak ugyan Zentelkéig, 's már csak hire is vissza futásra készteté Horát, ki a' zentelkei havasokon utját maga után (nagy fákkal) bevágta. Amaz ifiak vissza térését nemesen tréfáson boszúlá-meg egy fő rendű asszony, midőn ez a' hozzá látogatóba jött három vissza tért uracsoknak hirtelen guzsalyokat hozatott a' nagy társaság előtt ezt mondván: „kik köz veszély elől kiállnak, 's fiatal létökre az élet-áldozatot háznépes idősbeknek engedik, azoknak kezébe csak guzsaly illik.“ — Jelen volt tanúk 's Csákyt fogytig követett b. e. édes apán után.

Osztva magát csapatokra, a' bástyafokokra kiállta,
A' fő gondviselés kegyein nyugtatva reményét.

Mig készült e' kis őr-sereg a' vég-óra-ütésre,
Addig elért Ali környékére az árva vidéknek;
És a' setét éj, berkek, kerti gyümölcs-fa-sorok bús
Titkos leple alatt hadait állítja Velenceze
Külváros pusztás telkére le, várva a' reggelt.
Felkele a' bús nap, 's Ali három részre elosztja
Roppant táborait; maga a' fák közt maradott-meg
Fő seregével; Szejdi a' mással messze terült-el
Két partján a' Körösnek; a' harmadik állta a' szőlők
Ablakos, és aranyos hegyein meg; 's Szejdi keletről
Nagy tizen egy mozsarakkal kezdte veres torony ősi
Bástya falát döngetni; de a' szent godviselésnek
Karja, magosra emelt ágyú-hiba a' szakadatlan
Zápor-lökte golyóját kártalanul fel a' légbe
Szórta sikertelenül. Harmincz ágyúk dörögése
Ablakos északi tájáról is imigy mene füstbe.
Háromszor forgott-le a' hét a' napok karikáján;
Mig kitanulta lövészi hibáját a' buta Osman;
És a' halállal telt ércz-torkok alábbra tetettek.
Már veszedelmes irányba' süvölte-be várbeliekre
Légmorajon repeső ércz-zápor, 's dülve falaknak
A' belvár magosabb főbb részei omladozának.
Ártatlan csecsemő, agg-'s gyermek-kor 's a' szelid nem,
Őrnép nagy számmal temetőt lel a' kőromok, égő
Fák töredékeinek. füstnek 's lángoknak alatta.
Nem csökkent e' miatt a' merész védnép heve; kettős
Tüzzel alá ontá a' halált a' bástya-fokokról.
'S a' magyar ágyúk, 's apróbb fegyverek a' török-árból
Már ezeret leterítének, mi előtt közelitne.
Látva e' kárt Ali, mérgében szaggatta szakálát;
'S szent István, szent Péter tájairól, 's ama csonka
És az arany bástyákkal szem közt, 's így az egész vár
Mindenik oldalait hat erős földvár kebelének
Ágyú-padjairól egyszerre lövetni parancs'la.
Bár a' falak repedeztek, 's a' paloták lezuhantak,
Még se tudott viz-sáncz-elzárta Török közelitni.
Tarta tanácsot hát ágyús Olaszokkal, a' főekkel.
A' miután a' vizet kezdék leeresztetni Körösbe
Nagy munkákba került árkok mély öblein által.

Szálla — de még nem sok hasznára Töröknek — a' sáncz-víz.
A' vár megvehetéséről még kétkedezének.

Ekkor a' sors tündér baljával a' várra leinte.

(Folytatás következik.)

ORSZÁGISMERTETÉS.

Árva vára. *(Végzet.)*

Zápolyának sok párthivei alkudozások, ajándékok, tisztségek által reá vétetvén Ferdinand törvényes királyunkhoz vissza szakadásra, Kostka is (1534.) Árva, Lietava, 's más egyéb várak nyerése mellett Zápolyától elpártolt, és azután urának hű 's fontos szolgálatokat tett. De midőn a' neki adatott nagy birtokok kifizetését nem győzné, a' király helyben hagyásával úgy egyezett-meg Dubowa Jánossal, hogy ez Árvát, ő maga pedig a' többi jószágokat bírná. Kevés esztendő múlva Dubowa vitéz meghalálozott örökös nélkül, 's Árva a' koronára szállott; de ettől Kostka Venczel, Miklósnak fíja, újra kiváltotta. Midőn azután Thurzó Ferencz nyitrai püspök a' szép Kostka Borbálának kecsseitől megvesztegetve 1558. ágostai vallásra tért, 's őt elvette, Árva birtokába jutott, 's azt örökösöknek hagyta, noha csak zálogképpen; míg Rudolf Thurzó György jeles nádorunk érdemeit méltóképpen viszonzni akarván 1606. őt a' várnak örökös birtokával 's Árvának örökös grófi 's főispányi méltóságával tisztelémeg.

A' 17-dik század eleje Bocskaynak pusztító háborúja által magyar ország évkönyveiben véres betűkkel jegyeztetett-fel. A' távulas Erdélyből ezen magános tájékokig hozta ő győzedelmes fegyverét, 's egy erős válogatott hadi seregnek meghagyta a' sziklavár ostromoltatását, minthogy annak gazdája gr. Thurzó György törvényes királya 's ura iránt hiteszegett lenni nem akart. De a' milly kevéssé ingott a' hős lelkű grófnak tántorithatlan hűsége: éppen olly kevéssé rázattak-meg várának erős falai, míg a' bécsi béke 1606. a' vérontásnak véget nem vete. De már most a' prédára ásító sereg, a' grófi kincsek feloszthatása iránt megsemmisítve látván reményét, dühödve 's rabolva rohant Hajda Gergely vezérével a' jobbagyságra, melly első ijedtében erdők közt 's hegyeken kereste menedékét. Végre elkeseredvén 's a' várőrizettől buzdittatván, ezzel egyesülve dec. 27. a' prédáló csoportot megtámadá, agyon üté a'

vezért 's legénységének nagyobb részét, a' hátramaradottakat pedig Árva vizébe üzte, úgy hogy az egész haramia csapatnak nyoma se látszatnék többé.

A' milyen kevéssé lehetett Thurzó Györgyöt a' Rudolf iránt viselt hűség elhagyására venni, vagy várát elfoglalni: éppen olly hamar ment annak fija Imre 2-dik Mátyás királytól Bethlen Gáborhoz által, megnyitván Árva kapujit, 's az erdélyinek befogadván katonájit. Fő vezéri hivatalt viselve szüntelen a' fejedelem oldala mellett volt mind a' táborban, mind a' tanácsban, 's elhatározó befolyással birt mind a' háború mind a' békeségnek valamennyi körülményeire. Ez okból Bethlen 1619. a' nikolsburgi békegyűlésre őt küldé mint első meghatalmazottját, 's neki köszönték leginkább honosink a' szorongatott hazának megvigasztaltatását. De a' vár nem látá többé urát életben, mert kevés napokkal a' kész béke-level aláíratása előtt meghalt; — csak holt teteme jutott gyászoló anyja által az árvai kápolnában számára készített nyugvó helyére.

Ugyan azon század vége felé (1671) Zrinyi, Frangepán 's Nádasdy grófok által nehéz fergeteg emelkedett a' Töröktől már a' nélkül is nagyon megkinzott haza fölé. Az összeesküdtek szándékának részesei voltak Tököly István 's fija Imre; Petrőczy István, Szepessy Pál, Kendy Gábor, 's más előkelő férjfiak is, kik I.só Leopold elfogatására 's letételére czéloztak. De, midőn a' pártütés (csak egy órával a' király személyének egy vadászat közben esendő megtámadtatása előtt) felfedetnék, 's a' három első grófok elfogattatnának, a' két Tökölyiek (1672.) Liptó vármegyének Likava várába futottak, hol az öregbik súlyos nyavalyába esvén kevés napok mulva kiadá lelkét. Imre maga védelmére készülvén mindjárt által látta, hogy az Esterházy Pál, Heister és Kobb alatt közelítő számos császári hadi seregnek sokáig ellent nem állhatna. Azért minden szükségest elrendelvén, Árvába ment, melly anyja (Thurzó Katalin) után, legalább részint, reá jutott, abba Pika Gáspár vezérleése alatt erős őrizetet állított, maga pedig lengyel országba sietett, hogy ott hadsereget kerítvén fegyveres kézzel jöhessen vissza magyar szövetséges barátjaihoz. Azonban kiűtött felső magyar országban a' háború, 's mivel a' császári vezér szükségesbnek látta az ellenséggel szembe szállani a' csatamezőn, mintsem ostromokkal

késni, most az egyszer Árva vára békével hagyatott. De a' következő esztendőben 1674. megfordult a' koczka, és Spork generál hét német zászló-allal jelent-meg a' vár alá, 's felszöllitá a' vár-vezért, hogy feltételetlenül vesse magát császári kegyelem alá. De midőn ezen ajánlásra csak golyóbisok felelnének, 's az ostrom Sporknak minden erőlködése mellett is a' bezárattak hatalmas ellentállása miatt sok ideig tartana, arannyal próbálta megnyerni, mihez vassal nem juthatott. A' várnak századok óta bebizonyodott ereje megvívhatlan maradott itt is. De némelly katonáji a' fényes kísértésnek engedvén egy igen setét éjjel bizonyos hirül adott jelre megnyiták a' kapukat, Sporknak berohanó seregeit ellentállás nélkül beereszték a' várba, reá rohantak ön vezérökre Pikára, 's őt több fő tisztjeivel együtt a' csász. generál kezébe adák által. Ez, vagy a' makacs ellenkedés megboszlása fejében, vagy talán azért, hogy Tököly pártosaiba kegyetlenség által öntsön félelmet, 's bátortalanságot, novemb. 25. Pikát elevenen nyársba vonatta, a' többinek pedig fejét vétette.

A' császáriak hamar megrakták a' várat mindenféle hadi készülettel; hadi szerek 's élelem egymásra halmozattak, a' bástyák kiigazittattak, 's mindenek félelmes védelmi erőbe tétettek, noha körül belől messzire se látszott ellenség, mert a' háború Tököly 's Török szövetségesei ellen messze földön dühösködék. Végre minekutána a' karloviczi béke 1699. az egész dolgot más alakba öltöztette, keveset figyelmeztek ezen várra, míg Rákóczy háborúja szikrát nem vetett. Nem volt hasztalan ama sietség, mellyel ágyút, hadi 's élelembeli szükségeket, és meg lehetős sereget helyeztettek belé, mert a' pártosoknak különféle fegyveres csapatjaik részint erre menet részint a' váralatti táborozásaik közben rajta szerencséjeket, de sikeretlenül, próbálgatni el nem mulaszták. Végre még is 1703. őszén hihetetlen erőlködéssel Bercsényi, Rákóczynak fő vezére, az alsó vár birtokába jutván a' felsőnek őrizetét éhség által kényszeríté a' feladásra.

Rákóczynak szövetsége lengyel 's franczia országgal, melly őt a' háborúnak hathatós folytatására alkalmassá tette, ezen határon fekvő 's a' vég utakat őrző várnak birtokát nagyon fontossá tette előtte. Azt tehát minden külföldről jövő jószágának, vagy is pénz, fegyver, és sere-

geinek lerakó, 's gyülekező helyévé rendelte, innen azután, hova szükség kívánta, mindazokat elrendelte Roszul sült-el a' császáriaknak minden igyekezetök, melly szerint a' hadnak ezen fontos csürét megvenni, vagy elpusztítani igyekezének, míg Rákóczynak a' romhányi téren eltűnő csillaga után (1710) a' bátor Winkler, miután czáfolhatlan bizonyságok urának örökös vesztét vele elhitetnék, illő feltételek alatt magát 's a' várat feladná.

Azon idő óta Árva ellenséget nem látott, 's ágyújítól megfosztatván, külső falai elpusztulván, a' belsők pedig lakások és színekké változtatva, már most képtelen lenne hathatós ellentállással régi megállapított jó hírét 's nevét megújítani.

J E L E S M O N D Á S.

Egy pillantat.

Az embernek szerencséje	'S az örökké valóságnak
Egy percztől függ gyakorta,	Hatalmában néha nincs
Egy percz amazt égbe kapja,	Több pillantat már, melly által
Emezt porba tiporja:	Megtérhet a' vesztett kincs.

Kisfaludy Sándor után közli S. Karolina.

Boldog pillantat. Vannak pillantatok az életben, mellyekben bizodalunk ember-társink iránt megzavarodik. De két szívnek, mellyeket a' természet egymás számára teremtett, egy pillantat elegendő viszont megismerésükre, — 's megjutalmazva azon boldogság mennyével, melly iránt hiedelmöket elvesztették, néma örömben vernek egymáson.

Tuskó.

Aphorismák Erdélyből. Három féle szeretet van a' világon: tetszés, képzelődés és indulatból gerjedett. Az első soha, a' második ritkán, harmadik többnyire állandóan szerencsétlenít.

Boldog, ki az élet pillanatit fogatlanul erénynek szenteli, ki bölcsen türi a' sors csapásait, 's módjával örvend szerencséjének. Gyorsan halad elő majd az élet ösvényén, 's vidám tekintettel ér sirjához, hol a' bölcsnek számára igaz örömek léteznek. Nyugodtan késik ott a' vándorlásában elfáradt, 's barátja, a' nyájas béke, mosolygva kíséri-be őt a' nagy örökségbe.

Az emberek hasonlóak az áldást hozó esőhez. Mindenki közülünk egy eső-csep, 's bár milly nagy legyen is ez, a' földet ő egyedül termékenységre ugyan nem juttatja, de a' legkisebb is elősegíti azt.

iffj. Thoroczky László.

K Ü L Ö N F É L E.

Fogadott tánczosok. Minden bál-látogató, ha csak kissé figyelmeztet is, azon észrevételt bizonyosan tette, milly fellelte keyes kedv és igyekezet van a' mostani ifiakban a' tánczhoz,

's hogy közönségesen a' kártya-asztaloknál kell őket felkeresni. A' házi asszonyok ezt legsajnosabban érzik. — Boue ur, egy francia, kinek igen jeles ismeretei vannak, mult farsangon azon elmés és okos gondolatra jött, hogy egy fiatal tánczosokból álló társaságot alapítsa, melly kérés által ezen célra megnyeretvén, a' társasági bálókra pontosan megjelenjen. Ezen fiatal emberek a' muzsikussal együtt fogadtatnak-meg, 's előbb eltávoznok nem szabad, míg a' bálnak vége nincs. — A' vállalat jót áll erkölcsösség és szerénységük felől.

Nevezetes házassági kínálás. Franciaország tenger-melléke legszebb leányainak egyike kezét annak ígérte oda, ki a' legközelebbi télen legtöbb hajótörést szenvedteket fog kiszabadítani. — Ez a' jutalmazásnak új neme, 's kétség kívül sikere leendő, és talán többen fognak találkozni, kik vízbe ugorván feleiket megmenteni vetélkedve törekszenének.

A' kiterjesztett sas kétfejűt jelent. Mért visel a' német országi császár czimerében két fejű sast, Porney így adja okát. „Minekutána a' német császárság Romániával egyesítettett, a' német császár czimere, t. i. a' kiterjesztett sas, ugyan az lett, a' mi amazé is volt; 's így a' két test egyesítettett, két nyakat hagyván neki úgy a' mint most van. Nagy Károly volt az első német császár, ki a' második fejet oda festette.

Rio-Janeiro-i farsang. Rio de Janeiroban tulajdonképpen nincs farsang, legalább képzetünk szerint. Annyi bizonyos, hogy a' bűjt első napján (tempo do extrado) ki nem mehet az ember a' házból a' nélkül, hogy egész bőréig keresztül ne ázzék. Ki magát az utcán, ablakban, vagy erkelyen meglátatja, egy pillantatban körül van véve az ostromtól. Szagos vízzel megtöltött finom nyiszgolyók repülnek minden felől reá, míg valahova el nem rejtheti magát. Nincs itt személy-tekinet; a' legelőkelőbbek sincsenek menten. De — mint mindenben visszaélés történik, úgy itt is durvaság és boszúból néha oly golyókat hajigálnak, mellyek nem szagos vagy egyéb tiszta közönséges, hanem bűdös, sőt nem ritkán választó vízzel vannak megtöltve.

Hajdani koronázási pompa Irlandiában. Sir Robert Peel utóbbi fényes beszéde alkalmával a' többi közt következő rajzolatát adá a' koronázási pompának, melly hajdan Irlandiában szokás volt. Legelőször egy fehér tehén hozatott elő, mellyet a' király tulajdon kezével ölt-meg; azután az egész állat vízben megforratott, 's az új királynak egészen meztelen kellett e' vízbe bemenni, 's ott megfürödni, Mig így népétől körülvéve az üstben ült, ott a' vízből, mellyben fürdött, innia, 's a' tehén husából ennie kellett a' nélkül, hogy ahhoz ivó poharat, ehhez kést és tányért kapott volna; de még — halljuk halljuk! — még kezeivel se volt szabad hozzá nyulnia!!

Betűrejtvény.

Egy, tagom három jelében
Épült nagy kőrakást tesz,
Háborúnak idejében
Sokaknak oltalmul lesz.
K-val vesztetet emliti,
Cz-vel országlót nevez,
S-sel utad terhesiti,
Gy-vel műhelyet czimez.

T-vel a' lakhelynek neve,
J-vel egy helyen nem áll,
Ny-el többnyire nagy heve,
Z-vel ajtón helyt talál.
Gondolatod sikerültét
B-vel mondva sohajtod,
Kívánságod teljesültét
E' szócskával ohajtod.

Z. Gy.

Előbbi rejtvény: Fogoly.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.